

TIETOSUOJAVALTUUTETUN
TOIMISTO

TIETOSUOJAVALTUUTETUN TOIMISTON TOIMINTAKERTOMUS 2019

K 13/2020 vp

TIETOSUOJAVALTUUTETUN TOIMISTON TOIMINTAKERTOMUS 2019

Sisällys

Tietosuojavaltuutetun toimisto turvaa ihmisten oikeuksia ja vapauksia henkilötietojen käsittelyssä.....	4
Tietosuojavaltuutettu Reijo Aarnio: Uudistusten vuosi 2019	6
Henkilöstömäärä kasvoi, organisaatio uudistui.....	9
Apulaistietosuojavaltuutettu Anu Talus: Kansainvälisen yhteistyön merkitys kasvaa.....	10
Apulaistietosuojavaltuutettu Jari Råman: Sisäiseen turvallisuuteen liittyvät asiat painopisteenä.....	12
Tietosuojatyön painopisteitä.....	14
Rekisteröidyn tietosuojaoikeudet.....	14
Tavoitteena tietosuojavastaavien työn tukeminen	16
Tietoturvaloukkaukset suurin asiaryhmä	17
Rajatyöttävien asioiden käsittely.....	18
Henkilötietojen siirrot ulkomaille	18
Korjaavat toimivaltuudet käyttöön.....	19
Vuoden 2019 tapahtumia	20
Valvontaa ja yhteistyötä eri toimialoilla.....	22
Yksityinen sektori ja rajatyöttävät asiat	22
Finanssisektori	23
Sosiaali- ja terveydenhuolto	24
Opetusala.....	25
Työelämän tietosuoja	26
Tietosuojavaltuutetun toimiston lausunnot syyttäjille 2019	27
Neuvonta, viestintä ja koulutus – tärkeä osa tietosuojatyötä.....	28
Liitteet	
• Vireille tulleet ja käsitellyt asiat vuosina 2017–2019.....	30
• Sisäisen valvonnan arviointi- ja vahvistuslauselma	32
• Tietosuojavaltuutetun toimiston lausunnot lainsäädäntöhankkeista 2019.....	33
• Euroopan tietosuojaneuvoston ohjeet ja suositukset 2019.....	35

Tietosuojavaltuutetun toimisto turvaa ihmisten oikeuksia ja vapauksia henkilötietojen käsittelyssä

Tietosuojavaltuutetun toimisto on itsenäinen ja riippumaton viranomainen, joka valvoo tietosuojalainsäädännön ja muiden henkilötietojen käsittelyä koskevien lakien noudattamista.

Tietosuojavaltuutetun toimisto edistää tietoisuutta henkilötietojen käsittelyyn liittyvistä oikeuksista ja velvollisuuksista, määrää tarvittaessa hallinnollisia seuraamuksia EU:n yleisen tietosuoja-asetuksen rikkomisesta, tekee selvityksiä ja tarkastuksia sekä antaa lausuntoja lainsäädännöllisistä ja hallinnollisista uudistuksista. Tietosuojavaltuutettu tekee yhteistyötä muiden valtioiden valvontaviranomaisten kanssa ja edustaa Suomea Euroopan tietosuojaneuvostossa.

Tietosuojavaltuutettuna toimi vuonna 2019 Reijo Aarnio ja apulaistietosuojavaltuutettuina Jari Råman sekä Anu Talus. Tietosuojavaltuutetun ja apulaistietosuojavaltuutetut nimittää valtioneuvosto viiden vuoden toimikausiksi.

Jokaisella on oikeus yksityisyyden ja henkilötietojensa suojaan. Tietosuojaan tarkoituksena on osoittaa, milloin ja miten henkilötietoja voidaan käsitellä.

Tietosuojavaltuutetun toimiston tavoitteet

- Edistämme oikeutta yksityisyydensuojaan ja kansalaisten luottamusta henkilötietojen käsittelyn avoimuuteen digitalisoituvassa yhteiskunnassa.
- Jalkautamme tietosuojauudistuksen tavoitteet ja vaikutukset onnistuneesti kansalliseen lainsäädäntöön ja viranomaistoimintaan.
- Vaikutamme ennaltaehkäisevästi henkilötietojen käsittelyyn liittyviin loukkauksiin.
- Edistämme kansalaisten, rekisterinpitäjien ja tietojen käsittelijöiden tietoisuutta tietosuojaan liittyvistä oikeuksista ja velvollisuuksista.
- Edistämme EU:n digitaalisten sisämarkkinoiden syntymistä.

Missio: Tietosuoja on menestystekijä

- Yksityishenkilöille kattavampi henkilötietojen suoja ja mahdollisuus omien tietojen hallintaan.
- Yrityksille menestyksen edellytys ja vastuullisesta toiminnasta syntyvä mainetekijä.
- Viranomaisille osa vastuullisuutta ja luotettavuutta sekä yksilön oikeusturvaa.

Tietosuojavaltuutettu Reijo Aarnio: Uudistusten vuosi 2019

Tietosuojaviranomaisen tehtävistä ja toimivaltaasta säädetään EU:n yleisessä tietosuoja-asetuksessa ((EU) 2016/679) ja rikosasioiden tietosuojadirektiivissä ((EU) 2016/680). Vuoden 2019 alussa voimaan tullut kansallinen tietosuojalaki (1050/2018) täydentää tietosuoja-asetusta ja samaan aikaan voimaan tulleella rikosasioiden tietosuojalailla (1054/2018) pannaan täytäntöön tietosuojadirektiivi varmistaen, että tietosuojavaltuutetun lainvalvontatoimivalta on perustuslain edellyttämällä tavalla kattava. Lisäksi kansallisessa tietosuojalaissa säädetään seikoista, jotka tietosuoja-asetus jättää kansallisen liikkumavaran piiriin.

Pitkään valmisteltu tiedustelulainsäädäntö tuli voimaan kesällä 2019 ja tiedusteluvalvontavaltuutettu aloitti itsenäisen työskentelynsä. Eduskuntaan perustettiin uusi tiedusteluvalvontavaliokunta, jonka jäsenistä tietosuojavaltuutettu teki eduskunnan työjärjestyksen edellyttämät selvitykset ennen valiokunnan työn käynnistymistä. Tiedusteluvalvontavaltuutettu ja tietosuojavaltuutettu sopivat lisäksi yhteistoiminnasta tehokkaan lainvalvontatehtävän suorittamiseksi.

Toimintavuoden aikana, erityisesti Suomen puheenjohtajakaudella, pyrittiin edistämään myös sähköisen viestinnän tietosuoja-asetusta (ePrivacy Regulation). Työ jäi kuitenkin edelleen kesken ja siirtyi seuraavan puheenjohtajamaan vastuulle. Toisaalta EU:ssa hyväksyttiin digitaalisen sisällön ja digitaalisten palvelujen toimittamista koskeviin sopimuksiin liittyvistä seikoista annettu direktiivi ((EU) 2019/770). Direktiivin mukaan digitaalisia palveluita maksetaan rahan lisäksi myös henkilötiedoilla.

Uusi organisaatio tukemaan asiakaspalvelulähtöistä toimintatapaa

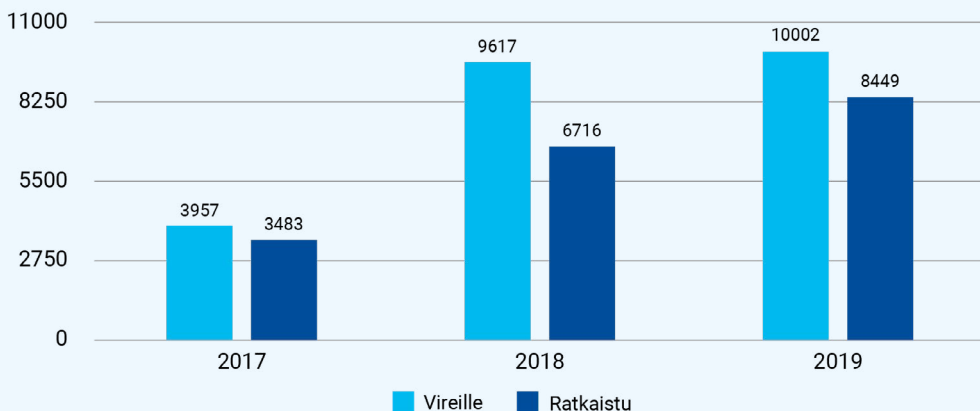
Vireille tulleet asiamäärät jatkoivat kasvuaan. Suuren osan tästä kasvusta aiheuttivat tietoturvaloukkausilmoitukset, jotka edustavat noin kolmannesta kaikista asioista. Tietosuojauudistus merkitsi huomattavaa haastetta tietosuojavaltuutetun toimiston palvelukyvyille. Syynä tähän on asiamäärien kasvun lisäksi usein myös niiden yhteiseurooppalainen käsitteilytapa.

Tietosuojavaltuutetun toimistossa uudistettiin työjärjestys tukemaan uutta asiakaspalvelulähtöistä organisaatiota. Toimistoon muodostettiin kolme asiakaspalveluryhmää, joiden vetäjinä toimivat molemmat apulaistietosuojavaltuutetut ja tietosuojavaltuutettu. Lisäksi toimistossa on horisontaalisia asiakaspalvelun kehittämissyöryhmiä, joiden avulla pyritään varmistamaan yhdenmukainen ratkaisukäytäntö ja asiakaspalveluprosessien tehokas toimivuus. Henkilöstön osaamiseen ja jaksamiseen kiinnitettiin paljon huomiota. Apulaistietosuojavaltuutettujen aloitettua työnsä tuli toimiston seuraamuskollegio toimivaltaiseksi. Toimintavuoden aikana ei kuitenkaan vielä jouduttu asettamaan hallinnollisia seuraamusmaksuja.

Toimiston viestintää kehitettiin edelleen; puhelinneuvonta uudistettiin, uutiskirjetoiminta aloitettiin ja tietosuojavaltuutettujen ratkaisuja alettiin viedä Finlexin päätöskokoelmaan. Tietosuojavaltuutetun toimiston toimintakertomus esiteltiin ja käsiteltiin eduskunnassa.

Eurooppalainen yhteistyö kuormitti huomattavasti toimiston resursseja. Asetuksen tulkintaan liittyvissä kysymyksissä ylittä ratkaisuvalltaa käyttävä Euroopan tietosuojaneuvosto kokoontui kuukausittain päätöksiä tekevään täysistuntoon. Neuvostolla on lisäksi kaksitoista alatyöryhmää, joissa kaikissa tietosuojavaltuutetun toimisto oli edustettuna.

Vireille tulleet ja ratkaistut asiat

Tekoäly ja profilointi kuumina kysymyksinä

Toimintavuoden aikana tekoäly, algoritmit ja profilointi nousivat korkealle yhteiskunnallisella agendalla. Olin kuultavana eduskunnassa, kun siellä käsiteltiin valtioneuvoston selontekoa tietopolitiikasta ja tekoälystä. Kansallista tekoälyohjelmaa Auroraa taas pohdittiin valtiovarainministeriön asettamassa valmisteluryhmässä. Sitten rauenneessa sote-uudistuksessa oli tarkoituksena laskea kullekin kansalaiselle erityinen kapitaatiokorvauksen maksuun liittyvä ennuste, joka olisi perustunut profilointiin. Tästäkin aiheesta olin useita kertoja kuultavana eduskunnan perustuslakivaliokunnassa sekä sosiaali- ja terveysvaliokunnassa. Eduskuntaa pohditutti erityisesti profiloinnin ja automatisoitujen yksittäispäätösten välinen suhde. Myös eräiden muiden hallituksen esitysten kohdalla erityisesti perustuslakivaliokunta joutui pohtimaan algoritmien käyttöä paitsi tietosuojan myös yleisemmin valtiosääntöoikeudelliselta kannalta.

Henkilötietojen käsittelyssä kysymys yhteisketerinpitäjäydestä aiheutti pohdintaa usealla toimialalla ja lakien valmistelussa. Monelta osin tosiasiallista toimintaa vastaavat ratkaisut löydettiin. Euroopan tietosuojaneuvosto valmisteli vuoden aikana ohjeistusta selventämään vastuiden jakautumista.

Euroopan unionin komissio toteutti Euroopan parlamentin vaaleja varten erityisen vaalivaikutuksen vastaisen ohjelman. Suomessa oikeusministeriö, valtioneuvoston kanslia ja turvallisuuskomitea käynnistivät koulutushankkeen, jonka tarkoituksena oli lisätä tietoisuutta vaalivaikuttamisesta. Tässä hankkeessa tietosuojavaltautetun toimisto osallistui muun muassa

puolueiden edustajien kouluttamiseen, sillä vaalivaikuttamiseen liittyy tyypillisesti myös henkilötietojen käsittelyä ja profilointia.

Tietosuojavaltautetun toimisto saavutti pääosin hyvin sille sovitut tulostavoitteet. Kuitenkin useiden asiaryhmien käsittelyajat venyivät huomattavan pitkiksi, osin myös niiden ylikansallisesta käsittelytavasta johtuen. Toimistossa on vuoden 2020 alussa käynnistetty projekti asian kuntoon saattamiseksi.

Reijo Aarnio
tietosuojavaltautettu

Henkilöstömäärä kasvoi, organisaatio uudistui

Vuoden 2019 aikana tietosuojavaltuutetun toimiston henkilömäärä kasvoi 46 henkilöön. Kansallisen tietosuojalain tultua voimaan toimistoon nimitettiin kaksi apulaistietosuojavaltuutettua, Jari Råman ja Anu Talus.

Myös tietosuojavaltuutetun toimiston organisaatorakenne uudistui. Toimistoon perustettiin kolme asiakaspalveluryhmää, joista yksi keskittyy pääsääntöisesti yksityisen sektorin ja rajat ylittäviin asioihin, toinen julkisen sektorin ja kansallisesti käsiteltäviin asioihin sekä kolmas rikosasioiden tietosuojadirektiivin ja -lain mukaisiin asioihin. Hallintoyksikköön on keskitetty hallinnon lisäksi neuvonta- ja kirjaamopalvelut. Yhteiset toiminnot -ryhmään kuuluvat IT-erityisasiantuntijat, viestintä sekä tietosuojavastaava.

Toimistoon on lisäksi muodostettu prosessiryhmiä, jotka koordinoivat tiettyihin asiakokonaisuuksiin, esimerkiksi tietoturvaloukkauksiin, rekisteröidyn oikeuksiin, vaikutustenarviointiin ja korjaaviin toimivaltuuksiin liittyviä käytäntöjä.

Tietosuojavaltuutetun toimiston henkilömäärän kasvu vaikutti myös tilantarpeeseen. Vuoden aikana käynnistettiin hanke uusien toimiltilojen löytämiseksi, ja toimisto muutti uusiin tiloihin Helsingin Lintulahteen keväällä 2020.

Henkilöstöresurssit	2017	2018	2019
Henkilöstömäärä vuoden lopussa	26	31	46
Henkilötyövuodet	23	27,4	40,6
Sairauspoissaolot, pv/htv	10,1	11,5	11,5
Keski-ikä	43,3	42,5	41,6
Koulutustasoindeksi	6	5,7	6,3

Tietosuojavaltuutetun toimiston talous	Toteutunut 2017	Toteutunut 2018	Tavoite 2019	Toteutunut 2019
Toimintamäärärahan käyttö, 1 000 €	1764	2062	3494	3179
Kokonaiskustannukset, 1 000 €	1890	2372	-	3862

Apulaistietosuojavaltuutettu Anu Talus: Kansainvälisen yhteistyön merkitys kasvaa

Aloitin apulaistietosuojavaltuutettuna elokuussa 2019. Vaikka paljon työtä oli jo tuolloin tehty, oli myös selvää, että tehtävää on edelleen valtavasti.

Siirtyminen uusiin tehtäviin tarjoaa hyvän tilaisuuden luoda silmäys alalla tapahtuneeseen kehitykseen. Vielä jokunen vuosi sitten puhujatilaisuudet oli parasta aloittaa peruskäsitteillä kuten sillä, kuka on rekisteröity, rekisterinpitäjä tai henkilötietojen käsittelijä. Työstäessämme alkuvuodesta erästä mediatiedotetta mietin, onko rekisteröity jo yhtä laajasti ymmärretty käsite kuin esimerkiksi kuluttaja. Aivan tässä pisteessä emme vielä ole. Yleinen osaamisen taso on kuitenkin noussut huomasti, tietosuojaa on valtavirtaistunut. Eikä kehitys ole vielä pysähtynyt. Tulevaisuudessa jokaisella valmistuvalla oikeustieteen maisterilla pitäisikin olla perusvalmiudet käsitellä tietosuojasioita.

Apulaistietosuojavaltuutettuna ja oman tiimini esimiehenä vastuulleni kuuluvat rajat ylittävät ja lähtökohtaisesti yksityisen sektorin asiat. Niihin lukeutuvat mm. journalismi, vaalit, keskus-

telualustat, blogit, pankkitoiminta, rahoitusyhtiöt ja luotonanto, luottotietotoiminta, perintätoimi, vakuustointi, teleala, verkkokauppa, sähkö, kirjanpito, suoramarkkinointi, puhelutallenteet, sosiaalinen media, pelit, liikenne, kuljetus ja matkustus – vain muutamia asiakokonaisuuksia mainitakseni. Tästäkin näkökulmasta työtä siis riittää.

Myös ensimmäiset kotimaiset askeleet yleisen tietosuojasetuksen soveltamisen linjaamiseksi otettiin viime vuoden aikana. Annoimme viime vuonna muun muassa ensimmäisen suoramarkkinointia koskevan päätöksen, joka pohjautui Euroopan unionin tuomioistuimen evästeiden käyttöä koskevaan Planet 49 -ratkaisuun. Myös luottokelpoisuuden arviointiin liittyvä päätös, jossa oli kyse syrjiviä elementtejä sisältävästä automaattisesta päätöksenteosta, annettiin viime syksynä. Muista merkittävistä asioista mainittakoon korkeimmalle hallinto-oikeudelle annettu lausunto verotietojen vertailutarkastusta koskevassa asiassa. Korkeimman hallinto-oikeuden vuoden 2020 alkupuolella antama päätös vahvisti tietosuojavaltuutetun linjan asiassa.

Vuosina 2018 ja 2019 Suomi on toiminut johtavana valvontaviranomaisena yhteensä seitsemässä One Stop Shop -asiassa ja osallistuvana valvontaviranomaisena 213 asiassa.

Kuten tietosuojavaltuutettu toteaa omassa katsauksessaan, Euroopan tietosuojaneuvoston ja sen alatyöryhmien työ on lähtenyt liikkeelle työohjelmien mukaisesti. Eurooppalaiset valvontaviranomaiset tekevät yhteistyötä tämän lisäksi One-Stop-Shopin eli yhden luukun mekanismin puitteissa. Nämä viralliset kanavat ovat lisänneet myös epävirallista yhteistyötä viranomaisten välillä. Tietosuojavaltuutetun toimiston tavoitteiden eteenpäin viemiseksi kansainvälinen verkottuminen onkin erittäin tärkeää.

Yhden luukun mekanismin kautta on jo tehty ensimmäisiä päätöksiä, mutta isoja, Euroopan tietosuojaneuvoston ratkaisuja joudutaan kuitenkin vielä odottamaan. Euroopan unionin tuomioistuinkin teki viime vuoden aikana päätöksiä, jotka linjaavat yleisen tietosuoja-asetuksen soveltamista. Esimerkiksi syksyllä 2019 annettu Planet 49 -päättös selkiyttää osaltaan ePrivacy-asetuksen ja yleisen tietosuoja-asetuksen välistä suhdetta.

Myös toimiston sisäinen työ Euroopan tietosuojaneuvoston alatyöryhmätyöhön osallistumiseksi lähti käyntiin viime vuoden puolella ja jatkuu edelleen. Tavoitteena on luoda työskentelymalli, jolla voidaan vaikuttaa tehokkaasti eurooppalaiseen päätöksentekoon. Tämä on tärkeää, jotta suomalainen, hyvin pragmaattinen näkökulma tulee edustetuksi eurooppalaisilla foorumeilla. On ollut hyvin ilahduttavaa havaita, kuinka motivoitunutta tietosuojavaltuutetun toimiston henkilöstö on osallistumaan eurooppalaiseen tietosuojatyöhön.

Viime vuoden aikana ehdimme myös varautua pariinkin otteeseen niin kutsuttuun kovaan brexitiin, onneksi turhaan. Muutoksia tiedonsiirtoihin EU-maiden ja Ison-Britannian välillä on kuitenkin edessä vielä tämän vuoden lopulla. Mikäli Britannia ei lähde liialti erkaantumaan EU:n tieto-

suojaperiaatteista, voi komissio kuitenkin tehdä päätöksen tietosuojan riittävästä tasosta. Tällöin muutos ei juurikaan näkyisi rekisterinpitäjien arjessa.

Yhteistyö tietosuojavaltuutetun ja toisen apulaistietosuojavaltuutetun kanssa on myös lähtenyt sujuvasti käyntiin vuoden 2019 aikana. On ollut ilo työskennellä näiden hienojen kollegoiden kanssa.

Anu Talus
apulaistietosuojavaltuutettu

Apulaistietosuojavaltuutettu Jari Råman: Sisäiseen turvallisuuteen liittyvät asiat painopisteenä

Aloitin uudessa apulaistietosuojavaltuutetun tehtävässä toukokuussa 2019 vastuualueenani rikosasioiden tietosuojalain mukaiset toimivaltaisten viranomaisten henkilötietojen käsittelyyn liittyvät asiat. Tälle niin sanotulle sisäisen turvallisuuden toimialueelle kuuluvat valtionhallinnon henkilömäärältään suurimpien rekisterinpitäjien Puolustusvoimien ja poliisin lisäksi myös Tulli, Rajavartiolaitos, pelastustoimi, hätäkeskustoiminta, maahanmuuttohallinto sekä tuomioistuimet, Syyttäjälaitos ja Rikosseuraamuslaitos. Pääsin keskelle meneillään olevaa ulkoista ja toimiston sisäistä muutosta.

Rikosasioiden tietosuojalaki tuli voimaan vuoden 2019 alussa. Se sääntelee sisäisen turvallisuuden viranomaisten henkilötietojen käsittelyä yleislakina. Osa viranomaisten toimialakohtaisten lakien uudistuksista ja lentoliikenteen matkustajarekisteritietojen käyttöä koskeva laki tulivat voimaan kevään 2019 aikana. Osittain lakien uudistus ja täytäntöönpano olivat ja ovat myös edelleen kesken. Tämän vuoksi on vielä liian aikaista sanoa mitään lakien toimivuudesta käytännössä.

Vuoden 2019 aikana toiminnan painopisteenä on lisäksi ollut kansainvälinen yhteistyö osana Euroopan tietosuojaneuvostoa ja muita Euroopan unionin asiantuntijatyöryhmiä. EU:n monien sisäisen turvallisuuden tietojärjestelmien yhteentoimivuutta kehitettiin vuoden aikana sekä säädöstasolla että käytännössä. Tämä komission oikeus- ja sisäasioiden selkeäksi prioriteetiksi nostama työ oli vahvasti esillä Suomen puheenjohtajuuskauden aikana. Lisäksi sähköisen todistusaineiston sääntelyn kehittäminen eteni. Keskustelu näiden järjestelmien tietosuojakysymyksistä tulee varmasti myös jatkumaan.

Keskeinen osa kansainvälistä yhteistyötä olivat myös osallistuminen Euroopan tietosuojaneuvoston alatyöryhmien työskentelyyn sekä Schengen-tietojärjestelmää (SIS II), turvapaikanhakijoiden sormenjälkitietojen hallintajärjestelmää (Eurodac) ja EU:n keskusviisumitietojärjestelmää (VIS) koskevien yhtenäisten valvontaryhmien työskentelyyn.

Tietosuojavaltuutetun toimistossa vuosi oli vahvaa uudelleenorganisoinnin aikaa. Samalla käytävissä olevat resurssit kasvoivat: esimerkiksi sisäisen turvallisuuden viranomaisten valvontaan on nyt käytävissä viisi henkilötyövuotta. Uuden organisaation myötä toimistossa on ollut mahdollisuus muuttaa ja kehittää toimintatapoja.

Vuotta 2020 varten valmisteltiin ensimmäistä kertaa tarkastussuunnitelma koskien sisäisen turvallisuuden viranomaisia. Keskeisiä valvottavia kohteita ovat kuluvana vuonna osoitusvelvollisuuden ja vaikutustenarvioinnin toteuttaminen, paljon kysymyksiä herättänyt kasvokuvanvertailuteknologian käyttö sekä osa toimialakohtaisten henkilötietolakien oikeudellisista innovaatioista. Suunnitelmassa on huomioitu myös sisäiseen turvallisuuteen liittyvien EU-tietojärjestelmien valvonta ja tarkastukset niitä koskevien erityissäännösten mukaisesti. Jatkossa tarkastussuunnitelma päivitetään vuosittain.

Vuoden 2020 aikana tietosuojavaltuutetun toimisto tekee yhteensä 17 sisäisen turvallisuuden organisaatioihin liittyvää tarkastusta.

Jari Råman
apulaistietosuojavaltuutettu

Tietosuojatyön painopisteitä

Rekisteröidyn tietosuojaoikeudet

Rekisteröidyn oikeudet määritellään EU:n yleisen tietosuoja-asetuksen kolmannessa luvussa ja rikosasioiden tietosuojalain neljännessä luvussa. Rekisteröityjen oikeuksia ovat esimerkiksi oikeus tietojen tarkastamiseen, oikaisemiseen ja poistamiseen sekä oikeus olla joutumatta automaattisen päätöksenteon kohteeksi. Nämä oikeudet ovat rekisteröidyn työkalupakki, jonka avulla rekisteröity voi vaikuttaa siihen, miten häntä koskevia tietoja käsitellään.

Tietosuojavaltuutetun toimiston työssä rekisteröidyn oikeudet näkyvät kahdella tavalla. Toimisto käsittelee rekisteröidyiltä tulleet kantelut ja ilmiannot tapauksissa, joissa henkilötietoja epäillään käsiteltävän tietosuojasäädösten vastaisesti. Lisäksi toimisto tuottaa ennakkoivaa ohjaus- ja koulutusmateriaalia sekä vastaa erilaisiin rekisteröidyiltä tuleviin kyselyihin. Erityisesti toimiston verkkosivut sekä puhelinneuvonta ovat tässä työssä tärkeitä kanavia.

Vuoden 2019 aikana toiminnan painopisteenä on lisäksi ollut vireille tulevien asioiden yhtenäisten käsittely- ja ratkaisukäytäntöjen vahvistaminen niin toimiston sisällä kuin osana Euroopan tietosuojaneuvoston harmonisointityötä.

Henkilötietoja ovat kaikki tiedot, jotka liittyvät tunnistettuun tai tunnistettavissa olevaan luonnolliseen henkilöön.

Rekisteröity on henkilö, jota henkilötieto koskee.

Rekisterinpitäjäksi kutsutaan henkilöä, yritystä, viranomaista tai yhteisöä, joka määrittelee henkilötietojen käsittelyn tarkoitukset ja keinot.

Henkilötietojen käsittelijäksi kutsutaan rekisterinpitäjän ulkopuolista tahoa, joka käsittelee henkilötietoja rekisterinpitäjän lukuun.

Rekisteröidyllä on oikeus

- saada tietoa henkilötietojensa käsittelystä
- saada pääsy tietoihin
- oikaista tietoja
- poistaa tiedot ja tulla unohdetuksi
- rajoittaa tietojen käsittelyä
- siirtää tiedot järjestelmästä toiseen
- vastustaa tietojen käsittelyä
- olla joutumatta automaattisen päätöksenteon kohteeksi
- saada apua tietosuojaa valvovalta viranomaiselta.

Rekisteröity ei voi käyttää kaikkia oikeuksia kaikissa tilanteissa. Oikeuksien käyttöön vaikuttaa esimerkiksi se, millä perusteella henkilötietoja käsitellään.

Tavoitteena tietosuojavastaavien työn tukeminen

Tietosuojavastaavat ovat sisäisiä asiantuntijoita, jotka seuraavat organisaationsa henkilötietojen käsittelyä ja auttavat tietosuojasäännösten noudattamisessa. He ovat myös tärkeitä valvontaviranomaisen ja rekisteröityjen yhteyshenkilöitä tietosuoja-asioissa.

Vuoden 2019 aikana tietosuojavaltuutetun toimisto lisäsi verkkosivuilleen vastauksia yleisimpiin tietosuojavastaaviin liittyviin kysymyksiin. Maaliskuussa tietosuojavaltuutetun toimisto lähetti ensimmäistä kertaa uutiskirjeen, joka on suunnattu erityisesti tietosuojavastaavana toimiville mutta myös muille tietosuoja-asioista kiinnostuneille. Tietosuojavaltuutetun toimiston uutiskirje ilmestyy noin kuusi kertaa vuodessa. Tietosuojavastaaville suunnattua viestintää ja yhteistyötä pyritään edelleen lisäämään tulevina vuosina.

Organisaation on nimitettävä tietosuojavastaava, jos se

- käsittelee laajamittaisesti arkaluontoisia tietoja
- seuraa ihmisiä laajamittaisesti, säännöllisesti ja järjestelmällisesti
- on julkishallinnon toimija, joka ei ole tuomioistuin.

Vuoden 2019 loppuun mennessä tietosuojavaltuutetun toimistolle oli ilmoitettu 1 828 tietosuojavastaavaa. Organisaatioilla on lakisääteinen velvollisuus ilmoittaa tietosuojavastaavansa tietosuojavaltuutetun toimistolle.

Tietoturvaloukkaukset suurin asiaryhmä

Tietoturvaloukkauksilmoitukset muodostivat vuonna 2019 tietosuojavaltuutetun toimistoon vireille tulleiden asioiden suurimman yksittäisen ryhmän. Vuoden aikana ilmoitusten käsittelyprosessia on kehitetty ja tehostettu muun muassa ottamalla käyttöön vakiovastaus niiden tietoturvaloukkausten osalta, jotka todennäköisesti eivät johda jatkotoimenpiteisiin. Myös lisäselvityspyyntöjen tekemistä on kehitetty Office 365-tietoturvaloukkausten osalta. Tämän tyyppiset loukkaukset muodostavat merkittävän osan vakavista tietosuojavaltuutetun toimistolle ilmoitetuista tietoturvaloukkauksista.

Tietoturvaloukkauksista on tunnistettavissa tiettyjä yhteisiä piirteitä. Usein rekisterinpitäjien on vaikea todentaa, mitä henkilötietoja on päätenyt ulkopuolisille. Myös siinä, miten nopeasti rekisterinpitäjä havaitsee tietoturvaloukkauksen, on kehitettävää. Lisäksi erityisesti pienten organisaatioiden kohdalla yleisessä tietotekniiksessä kyvykkyydessä voi olla puutteita.

Tietosuojavaltuutetun toimistolle ilmoitettiin 3 839 tietoturvaloukkausta vuonna 2019.

Henkilötietojen tietoturvaloukkauksesta täytyy ilmoittaa tietosuojavaltuutetun toimistolle, jos loukkauksesta voi aiheutua riski luonnollisten henkilöiden oikeuksille ja vapauksille. Ilmoitusvelvollisuus alkoi toukokuussa 2018.

Rajatyöttävien asioiden käsittely

Rajat ylittävällä käsittelyllä tarkoitetaan henkilötietojen käsittelyä, joka

- suoritetaan useammassa kuin yhdessä EU:n jäsenvaltiossa sijaitsevassa toimipaikassa ja rekisterinpitäjä tai henkilötietojen käsittelijä on sijoittautunut useampaan kuin yhteen jäsenvaltioon tai
- suoritetaan EU:ssa rekisterinpitäjän tai henkilötietojen käsittelijän ainoassa toimipaikassa, mutta käsittely vaikuttaa merkittävästi useammassa kuin yhdessä jäsenvaltiossa oleviin rekisteröityihin.

Kun henkilötietojen käsittely on rajat ylittävää, Euroopan valvontaviranomaiset valvovat henkilötietojen käsittelyä yhteistyössä.

Vuoden 2019 aikana tietosuojavaltuutetun toimistossa kehitettiin edellisenä vuonna luotuja prosesseja rajatyöttävien asioiden käsittelemiseksi. Tietosuojavaltuutetun toimiston sisäisissä prosessiklinikoissa pyrittiin varmistamaan, että rajatyöttävien asioiden käsittely etenee sujuvasti ja yhdenmukaisesti. Toimintatapoja ja asioiden käsittelyä kehitettiin vastaamaan Euroopan tietosuojaneuvostosta tulleita uusia ohjeita.

EU:n valvontaviranomaiset ovat ratkaisseet rajatyöttäviä asioita yhteistyössä siitä asti, kun EU:n yleistä tietosuojasetusta alettiin soveltaa toukokuussa 2018.

Vuoden 2019 aikana vireille tulleista rajatyöttävistä asioista tietosuojavaltuutetun toimisto määritettiin johtavaksi valvontaviranomaiseksi kahdessa asiassa ja osallistuvaksi valvontaviranomaiseksi 107 asiassa.

Henkilötietojen siirrot ulkomaille

Henkilötietojen siirto Euroopan talousalueen ulkopuolelle edellyttää aina siirtooperustetta ja muiden tietosuojalainsäädännön vaatimusten noudattamista. EU:n yleisen tietosuojasetuksen myötä siirtooperusteiden määrä kasvoi ja osaa aiemmin käytössä olleista siirtooperusteista päivitettiin.

Tietosuojavaltuutetun toimisto osallistui vuonna 2019 aktiivisesti Euroopan tietosuojaneuvoston kansainvälisiä siirtoja koskevaan alaryhmätööhön. Alatyöryhmän tavoitteena on selkeyttää siirron edellytyksiä ja antaa ohjeita uusista EU:n yleisen tietosuojasetuksen mukaisista siirtooperusteista. Myös tietosuojavaltuutetun toimiston verkkosivuille päivitettiin vuoden aikana ohjeita siitä, millä edellytyksillä henkilötietoja voidaan siirtää Euroopan talousalueen ulkopuolelle.

Korjaavat toimivaltuudet käyttöön

Tietosuoja-asetuksen myötä tietosuojavaletutun toimistolla on mahdollisuus käyttää eriateisia korjaavia toimivaltuuksia. Vuoden 2019 aikana toimisto antoi rekisterinpitäjille määräyksiä, jotka kohdistuivat rekisteröidyn oikeuksien toteuttamiseen ja käsittelytoimien muuttamiseen sekä tietoturvaloukkauksesta ilmoittamiseen rekisteröidyille. Lisäksi annettiin huomautuksia puutteista henkilötietojen käsittelyssä.

Hallinnollisten seuraamusmaksujen määräämisestä vastaa seuraamuskollegio, jonka muodostavat tietosuojavaletutettu ja kaksi apulais-tietosuojavaletutettua. Vuoden 2019 aikana hallinnollisia seuraamusmaksuja ei kuitenkaan määrätty.

Tietosuojavaletutetun toimiston yhtenä painopistealueena oli korjaaviin toimivaltuuksiin liittyvien asioiden käsittelyn ja seuraamuskäytännön harmonisointi. Tätä varten toimistoon perustettiin työryhmä, joka laatii sisäistä ohjeistusta ja tukee yksittäisten esittelijöiden työtä.

Tietosuojavaletutetun toimisto antoi vuonna 2019

- kolme määräystä saattaa henkilötietojen käsittelytoimet tietosuoja-asetuksen mukaisiksi
- 39 määräystä ilmoittaa henkilötietojen tietoturvaloukkauksesta rekisteröidyille
- 41 huomautusta tietosuoja-asetuksen vastaisista käsittelytoimista.

Vuoden 2019 tapahtumia

TAMMIKUU

- Kansallinen tietosuojalaki ja rikosasioiden tietosuojalaki tulivat voimaan.
- Tietosuojavaltuutetun toimisto päivitti luettelon käsittelytoimista, joiden yhteydessä on tehtävä vaikutustenarviointi.

HELMIKUU

- Euroopan tietosuojaneuvosto antoi ensimmäisen ohjeistuksen sopimuksettoman brexitin varalta.

MAALISKUU

- Tietosuojavaltuutetun toimisto antoi ohjausta henkilötietojen käsittelystä vaalimainonnassa.

HUHTIKUU

- Tietosuojavaltuutettu vaati yritystä korjaamaan automaattista päätöksentekoaan.
- Työelämän tietosuojalaki uudistui.

TOUKOKUU

- Apulaistietosuojavaltuutetut Jari Råman ja Anu Talus nimitettiin virkoihinsa.
- EU:n yleisen tietuoja-asetuksen soveltamisen ensimmäinen vuosipäivä.
- Laki sosiaali- ja terveystietojen toissijaisesta käytöstä voimaan.

KESÄKUU

- Euroopan tietosuojaneuvosto hyväksyi käytäntösääntöjä koskevan ohjeistuksen.
- Tietosuojavaltuutettu ja kuluttaja-asiamies tekivät yhteistyötä lainvastaisten robottipuheluiden lopettamiseksi.

HEINÄKUU

■ Useat kunnat tietoturvaloukkausten kohteena kesän aikana.

ELOKUU

■ Tietosuojavaltuutetun toimisto julkaisi ohjeita henkilötietojen käsittelystä yhdistystoiminnassa.

SYYSKUU

■ Tietosuojavaltuutetun toimiston seuraamuskollegio aloitti toimintansa.

■ Lausunnot yleisen tietosuojasetuksen toimivuudesta ja sen soveltamiseen liittyvistä kokemuksista.

LOKAKUU

■ Tietosuojaviranomaisten maailmankokous korosti maailmanlaajuisen tietosuojastandardien merkitystä.

■ EU:n tuomioistuin teki päätöksen evästekäytännöistä.

■ Tietosuojavaltuutetun toimisto otti käyttöön uuden rekisterinpitäjille ja tietosuojavastaaville tarkoitetun puhelinneuvonnan numeron tavoitettavuuden parantamiseksi.

MARRASKUU

■ Tietosuojavaltuutettu ja tiedusteluvalvontavaltuutettu sopivat keskinäisestä yhteistyöstä.

JOULUKUU

■ Tietosuojavaltuutetun kanta rekisteröidyn oikeuksien laajuudesta jäi voimaan KHO:ssa niin sanotussa piratismikirjeasiassa.

Valvontaa ja yhteistyötä eri toimialoilla

Yksityinen sektori ja rajatylittävät asiat

Tietosuojavaltuutetun toimisto käsitteli rajat ylittäviä asioita yhteistyössä muiden EU- ja ETA-maiden valvontaviranomaisten kanssa. Toimisto osallistui entistä aktiivisemmin Euroopan tietosuojaneuvoston alatyöryhmiin ja vaikutti tietosuojalainsäädännön soveltamisohjeisiin. Alatyöryhmissä valmisteltiin muun muassa ohjeita rekisterinpitäjän ja henkilötietojen käsitteilyjen määrittämisestä sekä sisältöjen kohdentamisesta sosiaalisessa mediassa.

Euroopan tietosuojaneuvosto antoi ensimmäiset lausuntonsa EU:n yleisen tietosuoja-asetuksen aikaisista yritystä koskevista sitovista säännöistä (BCR) vuoden aikana. Tietosuojavaltuutetun toimisto osallistui aktiivisesti näiden sääntöjen hyväksyntä- ja vahvistusprosesseihin. Yritystä koskevat sitovat säännöt tarkoittavat oikeudellisesti sitovia sääntöjä henkilötietojen siirrosta EU:n ja ETA:n ulkopuolelle monikansallisissa yrityksissä. Sääntöjä voi käyttää siirtoperusteena sen jälkeen, kun toimivaltainen valvontaviranomainen on vahvistanut ne tietosuoja-asetuksessa säädetyn yhdenmukaisuusmekanismin mukaisesti.

Vuoden aikana tietosuojavaltuutetun toimistossa vaikutettiin myös EU:n kuluttajansuojaviranomaisten yhteistyötä koskevan asetuksen kansalliseen täytäntöönpanoon. Asetuksen myötä tietosuojavaltuutetun toimisto saa uusia toimivaltuuksia esimerkiksi sähköisen suoramarkkinoinnin valvontaan. Uutta EU:n yhteistyöasetusta on sovellettu 17.1.2020 alkaen.

Vuoden merkittävimpiä päätöksiä oli, kun apulaistietosuojavaltuutettu antoi joulukuussa Fininkinolle huomautuksen ja määräyksen muuttaa henkilötietojen käsittelyn toimintatapoja. Virheelliset toimintatavat koskivat muun muassa asiakkaiden tietosuojaoikeuksien toteuttamista ja sähköisen suoramarkkinoinnin lähettämisestä.

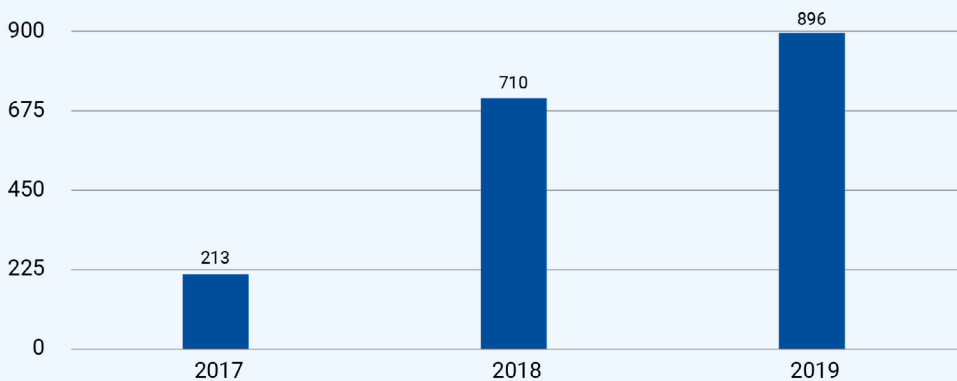
Finanssisektori

Pankki-, rahoitus- ja vakuutusalan henkilötietojen käsittelyn valvonta on yksi suurimmista sektoreista tietosuojavaltuutetun toimistossa. Tällä sektorilla tietosuojavaltuutetun tehtäviin kuuluu muun muassa luottotietojen ja yritysluottotietojen käsittelyn valvonta.

Yhteistyö ETA-maiden valvontaviranomaisten kanssa lisääntyi finanssisektorilla vuonna 2019. Euroopan tietosuojaneuvoston alaryhmätyöskentelyssä keskityttiin muun muassa EU:n uuden PSD2-maksupalveludirektiivin ja EU:n yleisen tietosuoja-asetuksen yhteensovittamiseen. Yhä useampaa asiaa käsiteltiin eurooppalaisessa yhteistyössä rajatylittävien asioiden käsittelyprosesseissa.

Vuoden 2019 merkittävimpiä päätöksiä oli, kun tietosuojavaltuutettu määräsi Svea Ekonomi-luottolaitosyhtiön korjaamaan toimintaansa. Päätös liittyi tietojen tarkastusoikeuteen, rekisteröityjen informointiin ja henkilötietojen käsittelyyn luottokelpoisuuden arvioinnissa. Tietosuojavaltuutettu määräsi yrityksen muuttamaan luottokelpoisuuden arviointiin liittyvää henkilötietojen käsittelyä sekä toimittamaan tiedot automaattiseen päätöksentekoon liittyvästä logiikasta, sen merkityksestä luottopäätöksen tekemisessä ja sen seurauksista luotonhakijalle.

Vireille tulleet asiat: Pankki- ja perimistöiminta, vakuutusala sekä luottotietotoiminta

■ Vireille tulleet asiat pankki- ja perimistöiminnan, vakuutusalan sekä luottotietotoiminnan toimialoilla vuosina 2017–2019

Sosiaali- ja terveydenhuolto

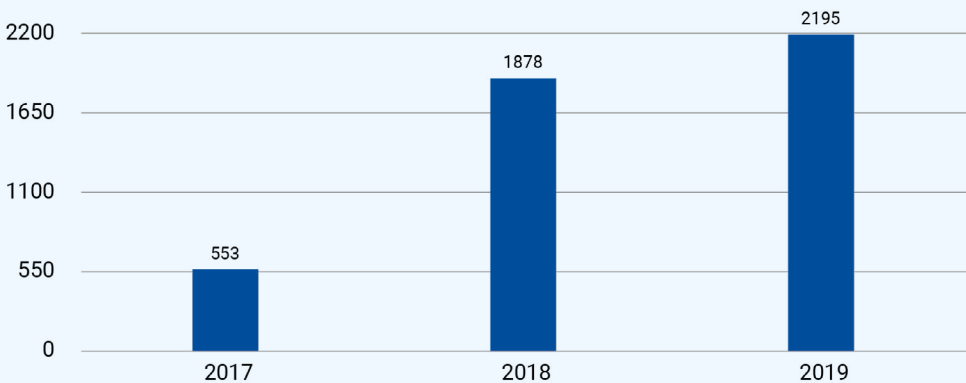
Sosiaali- ja terveydenhuolto on yksi suurimmista toimialoista, kun mittarina käytetään tietosuojavaltuutetun toimistoon vireille tulleita asioita. Eräs syy tähän on se, että alan organisaatioissa käsitellään paljon erityisiin henkilötietoryhmiin kuuluvia ja salassapidettäviä tietoja. Samasta syystä nämä organisaatiot ovat usein näkyvästi esillä esimerkiksi henkilötietojen tietoturvaloukkauksista uutisoitaessa. Rekisteröidyn oikeuksiin liittyvien asioiden suuri määrä kertoo myös siitä, että sosiaali- ja terveydenhuollossa asioivat ovat hyvin tietoisia oikeuksistaan.

Yleisen tietosuojalainsäädännön lisäksi sosiaali- ja terveydenhuollossa on runsaasti erityislainsäädäntöä, jossa määritellään tarkemmin, miten asiakas- ja potilastietoja voidaan käsitellä. Tätä lainsäädäntöä koskeviin muutoshankkeisiin vaikuttaminen sekä esimerkiksi sote-uudistukseen liittyvät asiat työllistivät myös tietosuojavaltuutetun toimistoa vuoden 2019 aikana.

Vuoden aikana keskustelua herättivät tietosuojaan kiinteästi kytkeytyvät teemat profiloinnista ja automaattisesta päätöksenteosta sekä asiakas- ja potilastietojen käyttäminen muihin tarkoituksiin toukokuussa voimaan tulleen niin sanotun toisilain mukaisesti. Myös sosiaali- ja terveydenhuollon integraatio herätti paljon keskustelua. Integraatiossa on tietosujanäkökulmasta tärkeää ottaa riittävissä määrin huomioon useiden sosiaali- ja terveydenhuollossa annettavien palvelujen erilaisuus sekä rekisteröityjen odotukset siitä, miten heitä koskevia asiakas- ja potilastietoja käsitellään.

Tietosuojavaltuutetun toimisto järjestää vuosittain yhteistyössä Kuntaliiton ja FCG:n kanssa tietosuojaseminaari SohviTellun, jossa keskustellaan toimialalla keskeisistä tietosuojaan liittyvistä teemoista. Toimisto toteuttaa niin ikään vuosittain sosiaali- ja terveydenhuollon tietosuojavastaaville osoitetun tietosuojakyselyn yhteistyössä Kelan Kanta-palvelujen sekä THL:n kanssa. Kyselyn tulosten avulla pyritään havainnoimaan toimialalla tehtävän tietosuojatyön kokonaiskuvaa.

Vireille tulleet asiat: Sosiaali- ja terveydenhuolto

■ Vireille tulleet asiat sosiaali- ja terveydenhuollon toimialalla vuosina 2017–2019

Opetusala

Tietosuojaan näkökulmasta opetusala kattaa kaikki opetuksen muodot varhaiskasvatuksesta ammatilliseen ja korkeakoulutukseen sekä vapaaseen sivistystoimeen. Alalle tyypillistä on, että organisaatiot käsittelevät paljon salassa pidettäviä ja erityisiin henkilötietoryhmiin kuuluvia tietoja sekä alaikäisten tietoja, jotka tietosuoja-asetuksen mukaan ovat erityisasemassa. Tietoja myös säilytetään pitkään ja alalla on useita laajoja rekistereitä, kuten eri koulutusasteiden valtakunnalliset tietovarannot, ylioppilastutkintorekisteri ja opiskelijavalintarekisteri.

Toimintansa luonteen vuoksi opetusala on ollut näkyvästi esillä esimerkiksi tietoturvaloukkauksissa. Osin tämä perustuu siihen, että kouluissa käsitellään korkearokisia henkilötietoja, kuten terveydentilaa ja opetuksen tukitoimia koskevia tietoja.

Isoja tietosuojaan linkittyviä kysymyksiä ovat opetustoiminnassa käytettävät digitaaliset oppimisalustat ja työkalut, joiden käyttöön väistämättä liittyy myös henkilötietojen käsittelyä. Koulujen tulisi pystyä sisällyttämään opetussuunnitelmiinsa myös mediakasvatusta siten, että opiskelijoilla olisi riittävät valmiudet ymmärtää henkilötietojen suojan merkitys ja käyttää omia oikeuksiaan rekisteröitynä.

Tietosuojavaltuutetun toimisto osallistuu alalla käytävään tietosuojakeskusteluun muun muassa opetustoimen tietosuojaan ohjausryhmässä (OTTO), jossa on mukana useita suuria koulutusalalan organisaatioita. Lisäksi toimisto kouluttaa ja neuvoo sekä opetussektorilla työskenteleviä että organisaatioiden tietosuojavastaavia.

Vireille tulleet asiat: Opetusala

*Vuoden 2017 luku ei ole vertailukelpoinen asianhallinnan muutosten vuoksi.

Työelämän tietosuoja

Työelämän tietosuojalakia (laki yksityisyyden suojasta työelämässä 759/2004) muutettiin 1.4.2019 tietosuoja-asetuksen ja kansallisen tietosuojasääntelyn muutoksista johtuen. Muutoksessa huomioitiin erityisesti tietosuoja-asetuksen 88 artikla henkilötietojen käsittelystä työsuhteen yhteydessä.

Muutoksen yhteydessä eduskunnan työelämä- ja tasa-arvovaliokunta edellytti, että työelämän tietosuojalain luotettavuuden selvittämistä koskeva sääntely ja mahdolliset muut muutostarpeet selvitetään kolmikantaisessa jatkovalmistelussa, jossa pyritään löytämään tasapaino

työntekijöiden yksityisyyden suojan ja työnantajien tiedonkäsittelytarpeiden välille. Työ- ja elinkeinoministeriö on käynnistänyt näihin muutostarpeisiin liittyen kolmikantaisen selvitystyön, johon tietosuojavaltuutetun toimisto osallistuu.

Vuoden 2019 aikana tietosuojavaltuutetun toimisto on lisäksi päivittänyt työelämän tietosuojaan liittyvää ohjausmateriaalia. Sidosryhmäyhteistyöllä muun muassa työsuojeluviranomaisen kanssa, sekä lainsäädäntöhankkeita ja valtionhallinnon ohjeistuksia koskevilla lausunnoilla, pyritään varmistamaan tietosuoja-asetuksen toteutuminen suomalaisessa työelämässä.

Vireille tulleet asiat: Työelämä

Tietosuojavaltuutetun toimiston lausunnot syyttäjäille 2019

Tietosuojalainsäädännön uudistamisen yhteydessä henkilörekisteririkosta koskeva säännös korvattiin uudella tietosuojarikosta koskevalla säännöksellä 1.1.2019 alkaen. Hallituksen esityksessä muutosta perusteltiin muun muassa sillä, ettei vanhan henkilörekisteririkoksen kaltainen hyvin laaja henkilötietojen käsittelyä koskeva kriminalisointi ollut enää perusteltua tietosuoja-asetuksen korjaavien toimivaltuuksien ja hallinnollisten seuraamusmaksujen tultua käyttöön.

Tietosuojarikoksen tunnusmerkistö poikkeaa kumotusta henkilörekisteririkoksen tunnusmerkistöstä siten, ettei sitä voi soveltaa rekisterinpitäjiin ja henkilötietojen käsittelijöihin. Käytännön tasolla muutos ei ole kovin merkittävä, sillä henkilörekisteririkoksen soveltaminen rekisterinpitäjään tai käsittelijään oli aiemminkin harvinaista. Sen keskeisimpiä soveltamistilanteita olivat niin sanotut urkintatapaukset ja näiltä osin uusi tunnusmerkistö kattaa tällaiset teko tavat, joissa tekijänä on rekisterinpitäjän tai käsittelijän alaisuudessa henkilötietoja käsittelevä henkilö (tietosuoja-asetuksen 29 artikla).

Vuonna 2019 lausuntoja poliisille ja syyttäjäille annettiin yhteensä 52.

Tietosuojavaltuutetun toimiston näkökulmasta muutos näkyy siinä, että joissakin kuulemistapauksissa on lausuttu, ettei kyse ole enää rikosoikeudellisesti moitittavasta menettelystä vaan tietosuoja-asetuksen korjaavien toimivaltuuksien toimivaltaan kuuluvasta asiasta. Joissakin tapauksissa samaan lopputulokseen on päädytty jo esitutkintaviranomaisen toimesta.

Tietosuojavaltuutettu antaa syyttäjäille rikoslain 38 luvun 10 §:n 3 momentin mukaisia lausuntoja tietosuojarikoksia koskevien asioiden lisäksi silloin, kun kyse on henkilörekisteriin kohdistuvasta salassapitorikoksesta tai -rikkomuksesta, viestintäsalaisuuden loukkauksesta tai törkeästä viestintäsalaisuuden loukkauksesta sekä tietomurrosta tai törkeästä tietomurrosta.

Neuvonta, viestintä ja koulutus – tärkeä osa tietosuojatyötä

Tietosuojavaltuutetun toimiston puhelinneuvonta uudistui vuoden 2019 aikana. Alkuvuodesta neuvonnan aukioloa muutettiin niin, että se palvelee rekisteröityjä ja rekisterinpitäjiä maanantaista perjantaihin kello 9.00–11.00.

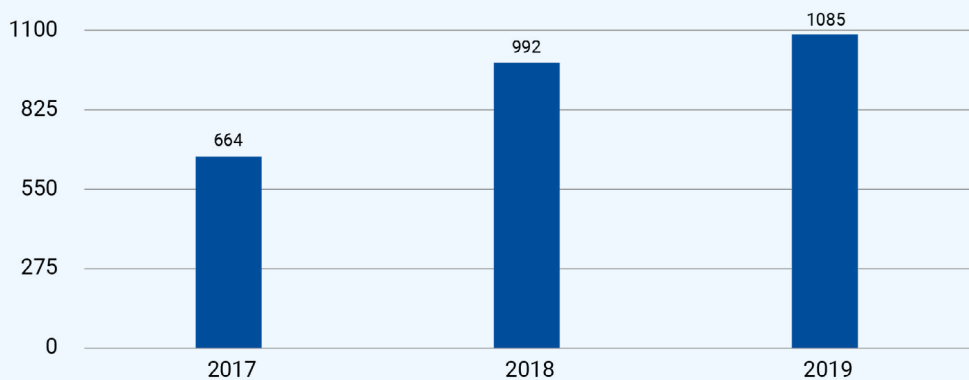
Lokakuussa neuvonnalle avattiin uusi rekisterinpitäjille ja tietosuojavastaaville tarkoitettu neuvontanumero. Toinen neuvontanumero on tarkoitettu yksityishenkilöille. Muutoksen tavoitteena oli parantaa neuvonnan tavoitettavuutta.

Puhelinneuvonta antaa yleistä ohjausta ja neuvontaa tietosuojasta sekä henkilötietojen käsittelystä. Vaikka neuvonta on yleisluontoista, eikä siinä voida antaa yksityiskohtaisia tai sitovia kannanottoja yksittäistapauksiin, palvelu on koettu hyvin tarpeelliseksi niin rekisteröityjen kuin rekisterinpitäjien keskuudessa. Tämä näkyy myös neuvontaan tulleiden yhteydenottojen määrässä.

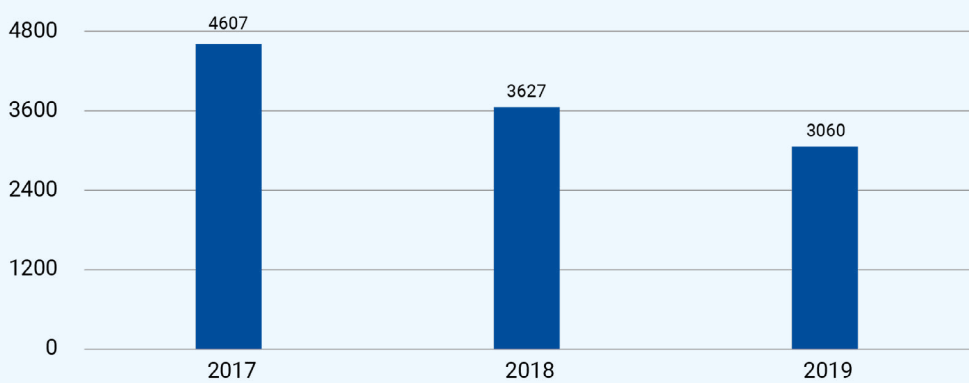
Tietosuojavaltuutetun toimiston viestinnässä panostettiin vuoden 2019 aikana erityisesti toimiston verkkosivuihin sekä uutena palveluna käyttöön otettuun uutiskirjeeseen. Kummassakin palvelussa pyritään vastaamaan myös niihin kysymyksiin, jotka nousevat usein esiin puhelinneuvonnan työssä. Erityisesti tietosuojavastaaville suunnatun uutiskirjeen tavoitteena on antaa tukea organisaatioissa tehtävään tietosuojatyöhön kokoamalla yhteen uusia päätöksiä, ohjeita ja muita ajankohtaisia tietosuoja-asioita.

Tietosuojavaltuutetun toimisto osallistuu myös tietosuojavastaavien ja muiden tietosuoja-ammattilaisten kouluttamiseen. Loppuvuodesta 2019 tietosuojavaltuutetun toimisto oli mukana järjestämässä sosiaali- ja terveydenhuollon SohviTellu-seminaaria sekä opetusalan OTSO-seminaaria. Uutena tilaisuutena lanseerattiin Tietosuojapäivä-tapahtuma, joka järjestettiin yhdessä Alma Talentin kanssa tammikuussa 2020.

Tietosuojavaltuutettu mediassa (maininnat)

Puhelinneuvonnan vastatut puhelut

Liitteet

Vireille tulleet ja käsitellyt asiat vuosina 2017–2019

Oheisessa taulukossa esitetään, kuinka monta asiaa on tullut vireille ja kuinka moni asia on päätetty tietosuojavaltuutetun toimistossa vuosien 2017–2019 aikana. Tilastot on tulostettu asianhallintajärjestelmästä aina kyseisen vuoden päätteeksi.

Tietosuojavaltuutetun toimiston asianhallinnan ryhmät muuttuivat toukokuussa 2018 tietosuojalainsäädännön uudistumisen myötä. Suurin osa asioista on kirjattu 25.5.2018 alkaen EU:n yleisen tietosuoja-asetuksen ja tietosuojadirektiivin mukaisiin tehtäviin (ryhmät 80–210).

Ennakkokuuleminen (korkea riski) -asiaryhmään kuuluvat ennakkokuulemiset korkean jäännös-riskin vuoksi, kansallisen lainsäädännön edellyttämät ilmoitukset (tietosuojalaki 31 § 3 momentti) sekä korkean tai matalan riskin käsitteilytoimien luetteloihin liittyvät kysymykset.

	2017		2018		2019	
	Vireille	Käsitelty	Vireille	Käsitelty	Vireille	Käsitelty
EU:n yleisen tietosuoja-asetuksen ja tietosuojadirektiivin mukaiset tehtävät (ryhmät 80–210)	0	0	7133	3601	9290	7483
- Ennakkokuuleminen (korkea riski)	0	0	4	4	45	8
- Lausunnot	0	0	180	154	206	215
- Käytännesäännöt	0	0	3	2	1	1
- Henkilötietojen siirrot	0	0	31	22	78	68
- EU- ja kansainvälinen yhteistyö	0	0	647	217	1085	831
- Rekisteröidyn oikeudet	0	0	601	147	868	463
- Valvonta	0	0	326	59	669	180
- Tietoturvaloukkaukset	0	0	2220	1100	3840	3620
- Ohjaus ja neuvonta	0	0	1894	823	2014	1481
- Tietosuojavastaavat	0	0	1227	1073	483	616
- Asiantuntijalautakunta	0	0	0	0	1	0
Yleiset asiat (ryhmät 01–29)	497	473	494	468	584	551
- Yleis-, talous- ja henkilöstöasiat	322	306	404	368	580	545
- Lausunnot	144	136	78	89	1	2
- Lausunnot hallinnollisista uudistuksista	31	31	12	11	3	4
Kansainväliset asiat (ryhmät 30–39)	203	196	140	133	26	36
- Euroopan unioni	131	127	91	93	19	22
- Tietosuojaviranomaisten muu kv. yhteistyö	30	29	12	11	6	7
Tietosuojavaltuutetun ennakkovalvonta ja ohjaus (ryhmät 40–49)	2864	2399	1632	2173	100	345
- Yleisohjaus	175	146	166	185	87	100
- Rekisterinpitäjältä tulleet ohjauspyynnöt ja tiedustelut	695	562	443	531	1	73
- ATK:lla tapahtuva ilmoitusvelvollisuuden piiriin kuuluva henkilötietojen käsittely	763	619	435	605	1	61
- Lausunnot tietosuojalautakunnalle, hallinto-oikeuksille ja korkeimmalle hallinto-oikeudelle	29	30	5	5	0	0
- Tietosuojavaltuutetun selvityspyynnöt	17	12	9	15	11	10
- Rekisteröityjen tiedustelut ja toimenpidepyynnöt	1185	1030	574	832	0	101
Tietosuojavaltuutetun määräykset ja muu jälkikäteisvalvonta (ryhmät 50–59)	391	369	212	335	2	33
- Tarkastustoimintaan liittyvät jatkotoimet	2	4	1	3	0	0
- Rekisteröidyn tarkastusoikeuden toteuttaminen	162	168	78	97	2	33
- Rekisteröidyn oikaisuvaatimuksen toteuttaminen	168	146	69	154	0	0
- Lausunnot syyttäjälle ja tuomioistuimille	57	51	64	80	0	0
- Hakemukset tietosuojalautakunnalle	2	0	0	1	0	0
Tietosuojalautakunnan päätökset (ryhmät 60–69)	2	1	0	1	0	0
Luokittelemattomat	0	0	6	5	0	1
Yhteensä	3957	3438	9617	6716	10002	8449

Sisäisen valvonnan arviointi- ja vahvistuslauselma

Tietosuojavaltuutetun toimiston sisäisen valvonnan arviointikehikkona käytettiin edelleen oikeusministeriön kanssa laadittua toimintamallia.

Tietosuojavaltuutetun toimiston sisäisen valvonnan ja riskienhallinnan tilaa on arvioitu valtion controller-toiminnon laatimaa suppeaa sisäisen valvonnan ja riskienhallinnan viitekehikkoa soveltaen.

Sisäisen valvonnan arvioidaan toimivan tietosuojavaltuutetun toimiston toiminnan laajuuteen ja laatuun sekä riskeihin nähden asianmukaisesti. Kehittämistoimia edellyttäviä osa-alueita ovat vuotta 2019 koskevan arvion perusteella erityisesti:

- sisäisen tiedonhallinnan ja digitalisaation hyödyntämisen kehittäminen
- henkilöstön jaksamisesta huolehtiminen
- kansainvälisten asioiden vaikuttavuuden parantaminen
- viestinnän kehittäminen
- sidosryhmäyhteistyön uudelleenorganisointi.

Resursseihin ja lainsäädännön kehittämiseen liittyvää suunnittelua tehdään yhteistyössä oikeusministeriön kanssa.

Helsingissä 4.3.2020

Reijo Aarnio
tietosuojavaltuutettu

Tietosuojavaltuutetun toimiston lausunnot lainsäädäntöhankkeista 2019

- Lausunto luonnoksesta opetus- ja kulttuuriministeriön asetukseksi opiskelijaksi ottamisen perusteista ammatillisessa perustutkintokoulutuksessa annetun opetus- ja kulttuuriministeriön asetuksen muuttamisesta 14.1.2019
- Lausunto kansallisen tekoälyohjelma AuroraAI:n kehittämis- ja toimintasuunnitelmasta vuosille 2019–2023 12.4.2019
- Lausunto sosiaalihuollon asiakastiedon arkiston II vaiheen määrittelyjen täydentämisestä 16.4.2019
- Lausunto Moldovan kanssa neuvotellusta sopimuksesta keskinäisestä avunannosta ja yhteistyöstä tulliasioissa 5.6.2019
- Lausunto henkilötietojen käsittelystä maahanmuuttohallinnossa sekä eräistä siihen liittyvistä laeista 7.6.2019
- Lausunto Oikeushallintovirastoseivityksestä 12.6.2019
- Lausunto hallituksen esityksestä laeiksi hallinnon yhteisistä sähköisen asiointin tukipalveluista annetun lain sekä julkisen hallinnon yhteispalvelusta annetun lain muuttamisesta 20.6.2019
- Lausunto luonnoksesta hallituksen esitykseksi Hansel Oy -nimisestä osakeyhtiöstä annetun lain ja julkisista hankinnoista ja käyttöoikeussopimuksista annetun lain muuttamisesta 25.7.2019
- Lausunto luonnoksesta hallituksen esitykseksi Suomen itsenäisyyden juhlarahastosta annetun lain muuttamisesta 26.7.2019
- Lausunto hallituksen esityksestä kemikaalilain muuttamiseksi 26.7.2019
- Lausunto hallituksen esityksestä laiksi Genomikeskuksesta ja genomitietojen käsittelyn edellytyksistä 31.7.2019
- Lausunto keskinäisestä avunannosta ja yhteistyöstä tulliasioissa Iranin kanssa tehdyn sopimuksen hyväksymisestä ja laista sopimuksen lainsäädännön alaan kuuluvien määräysten voimaansaattamiseksi ja soveltamiseksi 2.8.2019
- Lausunto luonnoksesta hallituksen esitykseksi työeläkelainsäädännön ja sairausvakuutuslain muuttamiseksi 7.8.2019
- Lausunto Suomen perusraportista YK:n sopimusvalvontaelimille 12.8.2019
- Lausunto luonnoksesta valtioneuvoston asetukseksi asiakirjojen turvallisuusluokittelusta valtionhallinnossa 13.8.2019
- Lausunto kuluttajaviranomaisten toimivaltuuksien uudistamista käsitelleen työryhmän mietinnöstä 23.8.2019
- Lausunto Euroopan unionin rikosoikeudellisen yhteistyön virastoa (Eurojust) koskevaa asetusta täydentävästä lainsäädännöstä 26.8.2019
- Lausunto ylimpien laillisuusvalvojen tehtävien jakoa koskevasta työryhmän mietinnöstä 26.8.2019
- Lausunto Rikosseuraamuslaitoksen ja poliisin yhteistyöstä vankeusaikaisen rikollisuuden estämisessä ja laitosturvallisuuden ylläpitämisestä 28.8.2019
- Lausunto Euroopan syyttäjänviraston (EPPO) perustamista koskevaa asetusta täydentävästä lainsäädännöstä 30.8.2019

- Lausunto yleisen tietosuoja-asetuksen toimitavuudesta ja sen soveltamiseen liittyvistä kokemuksista 17.9.2019
- Lausunto julkisuuslain soveltamisalan laajentamista koskevasta selvityksestä 17.9.2019
- Lausunto luonnoksesta hallituksen esitykseksi kuntien taloustietojen tuottamista ja raportointia koskevaksi lainsäädännöksi 20.9.2019
- Lausunto hallituksen esityksestä sosiaaliturva- ja vakuutuslainsäädännön muuttamiseksi EU:n yleisen tietosuoja-asetuksen johdosta 27.9.2019
- Lausunto luonnoksesta hallituksen esitykseksi laiksi pelastuslain muuttamisesta ja eräksi muiksi laeiksi 30.9.2019
- Lausunto hallituksen esityksestä laeiksi julkisesta työvoima- ja yrityspalvelusta annetun lain muuttamisesta ja työllistymistä edistävästä monialaisesta yhteispalvelusta annetun lain 9 §:n muuttamisesta 2.10.2019
- Lausunto hallituksen esityksestä laeiksi ympäristöministeriön hallinnonalan eräiden julkisia kuulutuksia koskevien säännösten muuttamisesta 4.10.2019
- Lausunto luonnoksesta hallituksen esitykseksi tilastolain muuttamisesta 4.10.2019
- Lausunto luonnoksesta hallituksen esitykseksi laeiksi oikeusministeriön hallinnonalan eräiden henkilötietojen käsittelyä koskevien säännösten muuttamisesta 9.10.2019
- Lausunto Digi- ja väestötietovirastoa koskevista asetuseräluonnoksista 25.10.2019
- Lausunto luonnoksesta kansallisista mediakasvatuslinjauksista 28.10.2019
- Lausunto asetuksesta eräiden tietosuojaajaa koskevien hallintotehtävien hoitamisesta Ahvenanmaalla 30.10.2019
- Lausunto laista syöpäsairauden vaaraa aiheuttaville aineille ja menetelmille ammatissaan altistuvien rekisteristä (ASA-rekisteri); lain uudistaminen 30.10.2019
- Lausunto luonnoksesta hallituksen esitykseksi laiksi maakaasumarkkinain muuttamisesta ja laiksi sähkö- ja maakaasumarkkinoiden valvonnasta annetun lain 10 ja 16 §:n muuttamisesta 4.11.2019
- Lausunto valtioneuvoston asetukseksi lausuntomenettelystä tiedonhallinnan muutosta koskevissa asioissa 5.11.2019
- Lausunto toiminnallisista määrittelydokumenteista koskien kansalaisen suostumusta Omatietovarantoon tallennettujen hyvinvointitietojensa luovuttamista sosiaali- ja terveydenhuollon ammattihenkilölle osana asiakkuutta tai hoitoa 6.11.2019
- Lausunto luonnoksesta hallituksen esitykseksi Kansallisesta koulutuksen arviointikeskuksesta annetun lain muuttamisesta 29.11.2019
- Lausunto luonnoksesta hallituksen esitykseksi laeiksi eräiden maa- ja metsätalousministeriön hallinnonalan lakien muutoksenhakusäännösten muuttamisesta 4.12.2019
- Lausunto luonnoksesta hallituksen esitykseksi laiksi valtiokonttorista annetun lain ja Valtion talous- ja henkilöstöhallinnon palvelukeskuksesta annetun lain muuttamisesta 10.12.2019

Euroopan tietosuojaneuvoston ohjeet ja suositukset 2019

- EDPB Guidelines 1/2019 on Codes of Conduct and Monitoring Bodies under Regulation 2016/679
- Guidelines 2/2019 on the processing of personal data under Article 6(1)(b) GDPR in the context of the provision of online services to data subjects
- Guidelines 3/2019 on processing of personal data through video devices
- Guidelines 4/2019 on Article 25 Data Protection by Design and by Default
- Guidelines 5/2019 on the criteria of the Right to be Forgotten in the search engines cases under the GDPR (part 1)
- Recommendation 01/2019 on the draft list of the European Data Protection Supervisor regarding the processing operations subject to the requirement of a data protection impact assessment (Article 39.4 of Regulation (EU) 2018/1725)

TIETOSUOJAVALTUUTETUN
TOIMISTO

PL 800, 00531 Helsinki
puh. 029 566 6700 (vaihde)
tietosuoja@om.fi
www.tietosuoja.fi